

Beslagen ramen

Als illustratie van het verschijnsel politieke besluitvorming is de Wet Tweeverdieners buitengewoon geschikt. Niet omdat het zo'n uitzonderlijk geval is, maar juist omdat het beslissingsproces rond deze wet zich op ieder moment op ongeveer elk beleidsterrein kan voordoen. De eerste moeilijkheden over dit strijdpunt dateren al van de kabinetsformatie, maar toen waren er in de psychose dat het vaderland gered moest worden wel belangrijker zaken aan de orde. Dus werd een wollige formulering gevonden waarmee men vooruit kon.

De grote slag heeft twee jaar later plaats. Twee relatieve lichtgewichten uit de regeringsfracties vechten wat een titanenslag lijkt uit. Zij worden gedekt door hun fractieleiders die aan de rand van de ring aanwijzingen staan te geven. De minister-president is gedwongen zijn creativiteit te gebruiken om de gaten te dichten die zijn ambtgenoten op Financiën niet kunnen vullen. Even houdt politiek Nederland zijn adem in, maar dan worden de compromissen kijdend gesloten. De wapens gaan weer in het vet en men marcheert naar de volgende slag.

Wat boeiend is, is die wijze van beslissen. In bijna elk besluitvormingsproces is wel druk aanwezig. Hier gaat het om besluitvorming onder hoge druk. De besluitvorming gaat, ook voor de buitenwereld, zichtbaar naar een hoogtepunt. Het is een kwestie van pompen of verzuipen, van nu of nooit, van stikken of slikken, van kiezen of kabelen. Onder die omstandigheden worden de mouwen hoog opgestroopt, de handen droog gemaakt, de ruggen gerecht, diep ademgehaald. Alleen dit probleem bestaat nog, de wereld bestaat louter uit voor- en tegenstanders en de ramen beslaan van de hitte van het gevecht. Voor deelnemers en toeschouwers zijn dergelijke processen opwindende aangelegenheden.

Een belangrijke, en nogal verwaarloosde, vraag is: wat gebeurt er daarna? Vaak lijkt de periode nadat het gevecht is geleverd minder spectaculair: de rommel moet worden opgeruimd en enig administratief werk verricht. Maar die indruk is misleidend. Want na het verhitte politieke gevecht betreden andere spelers het veld. De ambtenaren van het departement van Financiën bijvoorbeeld, die een politiek even vernuftige als administratief gecompliceerde regeling hebben uit te voeren. En een publiek dat bepaalde verwachtingen over de uitwerking van de regeling heeft en met een hoeveelheid bureaucratische rompslomp wordt geconfronteerd. De gevolgen blijven in dit geval niet uit. Duizenden wederhelften die verwachten of voorgerekend krijgen dat hun nuttige bijbaantje als part-time verpleegster of alfa-hulp meer gaat kosten dan het oplevert, kappen ermee. Bestuurders uit de quartaire sector luiden vervolgens de alarmklok. Onze beslissers worden in de ring teruggeroepen.

Een gebruikelijke reactie vanuit de politiek is om te beweren dat er niets aan de hand is. Het probleem wordt daarmee ontkend. Het politieke circuit dat zich met Financiën bezighoudt, roept dat ook. En om te demonstreren dat een kind de was kan doen gaat dat circuit een zaterdag demonstratief belastingformulieren zitten invullen.

Ondertussen wordt duidelijk dat zo'n vierduizend tweeverdieners in de sector van de maatschappelijke dienstverlening hun baan eraan hebben gegeven. Voorts delen bestuurders van die organisaties mee dat zij de activiteiten moeten beperken bij een gebrek aan personeel. Dan volgt de tweede standaardreactie. Staatssecretaris van

Financiën Koning formuleert hem. Misschien is er wel wat aan de hand, maar dat komt omdat de mensen het allemaal verkeerd hebben begrepen. Men wordt van de Tweeverdienersregeling echt niet slechter, althans niet veel slechter. Dus iedereen moet er nog maar eens goed over nadenken, de organisaties in de quartaire sector moeten niet van die negatieve voorlichting geven, want er is geen vuiltje aan de lucht.

Bij het CDA breekt het front. Die partij, toch al niet gelukkig met het destijds bereikte compromis, onderhoudt de meest nauwe banden met de in het bijzonder getroffen sector. Dan staan de spelers echt weer in de ring, of men nu wil of niet. De staatssecretaris van Financiën heeft daar de minste behoefte aan. In het NRC-Handelsblad roept hij uit dat het allemaal best meevalt met de Wet Tweeverdieners. Het probleem valt niet meer te ontkennen. Ook hij kan er niet meer onderuit dat het politieke compromis niet volmaakt was. Maar hij heeft nog wat over en dat is de marginalisering van het probleem. Ongelukkig voor hem wordt zijn opvatting op dezelfde pagina van dezelfde krant tweemaal achterhaald. In de eerste plaats blijkt de staatssecretaris een nota over het onderwerp naar de kamer te hebben gestuurd. In die nota is van marginalisering geen sprake. Zeker tienduizend personen met een klein inkomen hebben hun baan opgezegd. Op dezelfde pagina wordt ook het verschijnen van het jaarverslag van de belastingdienst over 1984 vermeld. In dat jaarverslag klaagt het ambtelijke uitvoerende apparaat van de staatssecretaris over de ingewikkeldheid van de wettelijke maatregelen die de dienst moet toepassen. In het bijzonder de Wet Tweeverdieners fungeert als een steen des aanstoets.

Stappen in de politieke besluitvorming lijken op een voortrollende personenwagen. Wie er toevallig in zitten doet er niet veel toe. Zeker is dat in die wagen alle plaatsen bezet zijn door lieden die onderling ruzie maken over de koers die moet worden gevolgd. Weliswaar zit er een persoon achter het stuur, maar iets anders is om te zeggen dat die ook stuurt. Want iedereen bemoeit zich met koers en besturing. De hitte van meningsverschillen uit zich het eerst op de beslagen achterraut, zodat spoedig onduidelijk is waar men vandaan is gekomen. Vervolgens wordt ook het zicht door de zijruiten ontnomen, zodat de inzittenden niet meer weten wat er links en rechts van hen gebeurt. De hevigheid van de meningsverschillen neemt daardoor alleen maar toe. En de bestuurder kan wel uitroepen dat hij alles onder controle heeft en gewoon rechtdoor gaat, ook hem zal spoedig het zicht op wat zich voor hem bevindt ontnomen worden. Daarmee is onduidelijk waar en hoe de tocht eindigt. Kenmerkend voor de politieke besluitvorming is ook dat de deelnemers nauwelijks vrezen voor een ongeluk. De meesten van hen vinden als dat zich mocht voordoen wel weer een wagen om hun tocht te vervolgen.

A.B. Ringeling